

lència (precedida de Castalla i Corbera cf. E. Julià Mtz., *BRAE*, 1921, 32 ss)

Aquest nom de tradició celto-romànica, també ens ha arribat en forma plenament romànica, *Mare de la Font* i noms anàlegs de diverses deus de gran renom: 1) *La Mare de les Fonts*, molt important, en els afores de Camprodon (al llibre *Camprodon* de Ll. Birba). 2) *La Mare de la Font*, gran i famosa font dins la vila de Solsona: dóna nom a tot el barri adjacent; d'aquí En Joan de *la Mare*, motiu d'un inf. meu d'allí, a. 1964. Alguns ho cristianitzen dient la Mare de Déu de la Font. 3) Així generalitzat, a Fontcoberta, prop de Banyoles, gran font medicinal i termal: hi ha una bauma que s'hi banyaven els malalts, i també una mina d'on l'aigua brolla bullent (XLIV, 140). 4) *La Mare de la Font*, a. 1243, a Cardona (XII, 124.3).

També en el domini castellà. Segons el dicc. de Madoz: *Madre-de-Fuentes* o *Madre-Vieja*, arroyo, te. Fuentes de Andalucía, p.j. Écija. *La Madre*, arroyo te. Zafarroyo. I a Galícia *Madre de Agua*, lugar a la prov. de Lugo.

¹ També en compostos gals: *Penne-Iocos*, per a SENO-LOCIA > gc. ant. *Stalosse*, avui *Chalosse*, veg. *Btr.z.Nfg.* 1973, 204-4. —² Per explicar la *a* de *La M-* (dissimilació?) es pot pensar que influí el ll. LACUS, traducció del cèltic LOCO-. O bé que fou el cèlt. ARA 'camp' el primer component (cf. *Aralar*, *Araóis*, *Alavedra*): ARA-MATRON dissim. en *a-La-Madró*. —³ Les tres del S. XII també es podrien referir al (3), però crec més aviat al del Berguedà, puix que Poblet tenia en aquesta comarca tantes possessions. Les restants és evident. —⁴ *Matrés* en *DECat.* 477b14, és err. en lloc de *Martés* escrit així en el meu original (errata tipogràfica inoportunitíssima... o malignament oportuna d'un sabotejador?).

Madrigal, *Madriguera*, *-dreguera*, apèndix a *Madriu*

MADRIU, el riu-, *ROMADRIU*; *MADRIGUERA* i *MADRIGAL*

(a) *Madriu* és nom d'un riu d'Andorra, en el terme d'Andorra la Vella, afluent de l'esquerra de la Valira; *pron.*: *el madriü* a Ràmio.

(b) *Romadriu* (< *riu Madriu*) és un llogaret (l'any 1970 tenia 15 habitants) del municipi de Llavorsí (Alt Pallars), a la dreta d'un riu del mateix nom, *Romadriu*, (afl. esq. de la N. Pallaresa), prop de Montenartó, i a l'Oest de Castellbò, uns 20 k. al NO. de la Seu, però en el vessant pallarès. És esmentat en l'Acte de cons. SdU (839): «et ipsas parrochias de illo Obago, uel de Berenui --- uel *Riomatrice* cum uillulis --- earum»

(Pujol), *ActeConsSdU.*, p. 107, núm. 257).

Tenim notícies d'un altre *riu Madriu* en un doc. de Llivia, de 855, inclòs en el *Cart.* de Tavèrnoles. Les citem de l'ed. de Josef. Soler, 1964): «--- usque in Rivo Fred --- per ipsa quera in cacumine montis --- Laguna --- et usque in chera de *Uvela* (Ovella) et usque in rivo *Matrice*» (p. 24).¹ Observem que *Ovella* és un despoblat en el terme d'Alp (Cerd.) al sud de Puigcerdà; J.Soler situa el riu en qüestió a la clotada de Saltèguet i del porxo d'Ovella.

ETIM. Com palesen les mencions antigues *Riomatrice* 839 i *riu Matrice* 855, *Madriu* prové de *MATRICEM*, acusatiu de *MATRIX*, -ICIS 'matriu', en un dels seus sentits secundaris de 'mare o origen', 'mare o llit del riu', 'canal o sèquia'. L'acoblament constant de *riu* amb *Madriu* (d'on *Romadriu*) suggereix que el sentit originari era 'riu-mare' [o més aviat 'mare del riu' 'capçal o conca originària del riu': car es pot tractar de la construcció en genitiu RIVI *MATRICE*. J.C.], altrament la repetició del mot en diversos indrets palesa que l'apel·latiu d'aquest origen degué tenir ús extens al principi en el domini català. Interessa, amb aquest motiu, l'existència d'un leonès *madriz* «surco que abren las aguas pluviales en la tierra», en el cast. d'Andalusia *almatricha* «especie de acequia», d'herència mossàrab; *Madriz* apareix a més com a nom d'un lloc en G. de Berceo (*DECH* III, 755a7; *DECat* v, 477b48ss).²

Notem també: *Les Amadrils*, nom d'una partida, a la ratlla NE del terme de Caregue (Alt Pall.) citada a l'Est. de la *Canal Ramadera* (J.Cor.1963). Sembla ser nom d'un barranc. Ho interpretem com *Madrius* canviat en *Madrils* tal com en el cas de *narius* (NARICAE) > *narils* i el topònim *Postius* (POSTICIS, forma en ablatiu pl.) > *Postils*. La A- es deuria a la influència de noms amb aquesta vocal a l'inicial (*la madril* entès *l'amadril* tomat plural).

A més: *Prat de Madrid*, nom d'una partida, en una alta muntanya, a la ratlla de Borén, en el terme de Sorpe (Alt Pall.), 1963. És possible que hi tinguem *Madriu* canviat en *Madrid* en temps molt recents per la influència de la gran ciutat, o bé la conservació de l'etapa de *Madrið* per arcaisme en aquest racó llunyà poc habitat. J.G.

En apèndix, per la seva íntima relació, tractarem de *MADRIGUERA*, provinent d'un *MATRICARIA* derivat romànic i baix llatí de *MATRIX* (són ja clàssics els anàlegs *MATRICALIS* i *MATRICULARIA*, -RIUS). S'aplicà també a conductes i canals d'aigua, judicant pels testimonis de la nostra toponímia; i coincideix —formalment només— amb *madriguera* 'cau' 'llo-driguera' (*DECat.* I, 478a 1.7)

1) En docs. medievals rossellonesos, de la Salanca, comarqueta que és tota ella un entrellat de canals i sèquies ja vora l'esq. de les goles de la Tet, allí